

بررسی جانمایی و مکانیابی فضای سبز در شهر سراب با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS

،*کلثوم صمدی¹،

1 - مربی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره)، گروه معماری، ایران

موبایل: 09146606503

پست الکترونیکی f.samadi_89 @ yahoo

چکیده

انقلاب صنعتی منجر به افزایش جمعیت، تراکم و آلودگی‌های زیستمحیطی شهرها گردید. به همین خاطر در برابر چنین وضعیت پیش‌آمده شهرها و توسعه شهرها بحث توسعه پایدار شهری مطرح گردید، که یکی از شاخص‌های اصلی آن اهمیت و نقش فزاینده فضای سبز در فضای زیستی شهر نشینان است. فضایی که علاوه بر کاربری تفریحی و اوقات فراغت و رفاهی، در تلطیف هوای شهر و سلامتی جسمی و روانی شهروندان مؤثر می‌باشد. بنابراین، کمیت، کیفیت، تنوع و چگونگی پراکنش مکانی فضاهای سبز در برنامه‌ریزی شهری بسیار حائز اهمیت است. ضمن آنکه برای شهرهای کوچک و میانه اندام، فضای سبز باید توجه به افق طرح‌های دراز مدت پیش‌بینی گردد تا به تنگناها و شرایط ناپایدار کلانشهرها دچار نگردند. در حالی که طی نیم قرن اخیر، رشد سریع شهرنشینی در ایران به موازات ایجاد زیرساخت‌ها و الزامات زندگی شهری (از جمله فضای سبز) پیش‌نرفته است و بیشتر شهرها از سرانه‌ها و استانداردهای پذیرفته شده جهانی برخوردار نیستند. شهر سراب در استان آذربایجان شرقی، از جمله شهرهایی است که بدون تناسب فضای سبز با دیگر کاربری‌ها در حال گسترش فیزیکی و افزایش جمعیت است. به همین دلیل ارزیابی کاربری فضای سبز و سرانه آن در این شهر و ارائه پیشنهاد مناسب جهت ایجاد تعادل پایدار در ساخت شهر حائز اهمیت می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر بر اساس داده‌های آماری و فضایی

شهر نشان می‌دهد که سرانه فضای سبز این شهر با کمبود اساسی مواجه است و تحلیل‌های محیط نرم افزاز Arc GIS نشان می‌دهد فضای موجود سبز به صورت بهینه مکان‌یابی نشده است.

کلمات کلیدی: توسعه شهری، فضای سبز، سرانه فضای سبز، شهر سراب

مقدمه

پس از انقلاب صنعتی و خصوصاً قرن بیستم به خاطر توسعه شهرنشینی، توسعه صنعتی و گسترش بی‌سابقه شهرها و مناطق ساخته شده که آثار تخریبی زیست محیطی و بصری عمده‌ای به دنبال داشت هدف نجات شهرها از چنین وضعی مدنظر نظریه‌پردازان و طراحان شهری قرار گرفت، (بحرینی، 1386: 240) برخی از کارشناسان مسائل شهری و روانشناسی اجتماعی بر این باورند که ایجاد فضای سبز در شهرها به برقراری تعادل روانی و رفتاری شهروندان کمک بسیار مؤثری می‌کند. انسان و محیط طبیعی یک پیوند ارگانیک ذاتی و غریزی با یکدیگر دارند و زندگی شهرنشینی جبراً این رابطه را محدود و حلقه آن را تنگ کرده است و انسان برای گریز از این گستگی طبیعی ناگزیر به اشکال مختلف رابطه خود را با طبیعت برقرار می‌سازد. توجه به این نیاز و پاسخگویی به آن فلسفه اصلی ایجاد فضای سبز در شهرها را تشکیل می‌دهد. (رهنمایی، 1386: 170) حساسیتی که با توجه به افزایش جمعیت و آلودگی روزافزون محیط شهری دیده می‌شود، نقش حیاتی فضای سبز به عنوان ریه شهر و تضمین کننده سلامت فردی و اجتماعی ساکنان شهر و محیطی به عنوان پرکردن اوقات فراغت و تفریح شهروندان و همچنین زیباسازی منظر شهری روز به روز روشن‌تر می‌شود و اهمیت آن تا بدان حد پیش می‌رود که جزء شاخص‌های توسعه‌یافتگی جوامع به حساب آمده و معیاری برای سنجش و تعیین شهرهای سالم به حساب می‌آید بنابراین توزیع و جانمایی مناسب آن در سطح شهرها از اهمیت زیادی برخوردار می‌گردد. سازمان محیط زیست استاندارد جهانی فضای سبز را حدود 20 تا 25 مترمربع برای هر شهروند اعلام کرده است (سعیدنیا، 1379: 83). در بین سرانه‌های استاندارد مناسب پیشنهادی برای کاربری اراضی در ایران، برای فضای سبز سرانه (7 تا 9 مترمربع) استاندارد پیشنهاد گردیده است. (حسینی، 1389: 305). با وجود این در شهر سراب در وضع موجود سرانه اختصاص یافته فضای سبز برای هر شهروند سرابی برابر با 3/96 مترمربع است که در مقایسه با شاخص جهانی و سرانه متعارف و قابل قبول در کشور اختلاف فاحشی را نشان می‌دهد آن هم در حالی که